

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Ivy Liškové „Cesty současné tuniské poezie“

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.

Mgr. Iva Lišková si za téma své disertační práce zvolila moderní tuniskou poezii od 90. let 20. století do současnosti. Jde o téma poměrně málo probádané a zasluhující si bezesporu větší pozornost arabistů, kteří často dávají přednost „hlavním“ centrům produkce arabské kultury v *Mašriqu*. Doktorandka si v úvodu práce vytkla za cíl zmapovat za využití pojmového aparátu literárněvědných teorií hlavní inspirační zdroje tohoto žánru a ukázat jeho rozmanitost a svébytnost v rámci ostatních „národních“ arabských poezií. Kritérium volby 14 básníků a básniček (2 autoři se objevují ve více kapitolách), kterými se práce zabývá, není sice v úvodu zcela explicitně objasněno, nicméně je patrné, že se autorka pokusila pokrýt současnou tuniskou básnickou scénu pokud možno co nejkomplexněji, aby byli zastoupeni autoři náležející k různým myšlenkovým proudům a poetikám.

Po dvou kratších přehledových kapitolách, poskytujících obecný nástin literárního života v Tunisku a základních proudů moderní tuniské poezie včetně stručných údajů k básníkům, jimiž se práce podrobněji zabývá, následuje vlastní jádro práce – analýza básní jednotlivých autorů. Autorka jejich tvorbu rozdělila do 5 okruhů podle hlavního zaměření, inspiračních zdrojů a motivů jejich poezie. První oddíl (4 autoři) se zabývá politickou lyrikou. Pochopitelně bychom zde našli ukázky spíše prvoplánových politicky angažovaných básní, avšak mezi nimi stojí podle mého soudu za povšimnutí texty, do nichž se jako živé téma současné arabské imaginace odráží palestinská otázka a v jednom případě (at-Táhir al-Hammámí) dokonce i americká invaze do Iráku. Autorka rovněž výstižně ukazuje souvislosti mezi tuniským socialistickým realismem a jeho evropskými předchůdci a poukazuje na prolínání nacionalismu a literatury. Zde by možná bylo zajímavé doplnit analýzu alespoň krátkým nastíněním způsobu konstrukce představ o „národním společenství“ a jeho vztahu k onomu nelehkému lavírování mezi panarabskými idejemi a zdůrazňováním lokálních specifik a nacionalismů.

Interpretace básní ve druhé části („Inspirace súfismem“, 4 autoři) si Mgr. Lišková všímá jak klasických súfijských motivů v současných tuniských básních, tak i domácí duchovní inspirace (posvátné město Kajruwán u al-Mádžrí). V oddíle „Svět surrealistických obrazů a hrozivých vizí“ (3 autoři) je třeba vyzdvihnout autorčino velmi pozorné „hloubkové čtení“ jednotlivých textů, které přináší řadu objevných interpretací, využívajících třeba i podnětů fenomenologie a odhalujících souvislosti se „surrealistickým objektem“ definovaným evropskými teoretiky surrealismu (např. v poezii Fadíly). Do okruhu „Legendy a pohádky“

vybrala Mgr. Lišková 3 autory, kteří dle jejího vymezení jednak nějakým způsobem čerpají z (arabských i západních) legendárních příběhů a pohádek, jednak je v jejich tvorbě přítomna „primitivní obraznost zakořeněná v podvědomí lidského rodu“. Právě tato druhá linie je v analýze textů zcela dominantní a je patrné, že se autorka spíše než na pohádky a legendy zaměřuje na archetypy a mýty, jak se to velmi dobře odráží do pečlivé analýzy mýtických obrazů spojených se čtyřmi základními elementy, zvláště pak vodou a ohněm, a rozboru archetypů ženství a zvířecích symbolů. Poslední a nejkratší kapitola je věnována milostné lyrice (zastoupené Usámou ad-Dašráwím a Fátimou Ben Mahmúd), kam doktorandka vybrala básníky, u nichž intimní emocionální prožitky převažují nad jinými motivy. Pozoruhodný je zde podle mého názoru zvláště rozbor motivu takřka erotické touhy ad-Dašráwího k „národní“ milence Tunisu.

Celá práce prozrazuje autorčiny hluboké znalosti tuniské poezie a je zřejmé, že si téma vybrala po zralé úvaze a snažila se jednotlivé prameny prostudovat co nejdůkladněji. Autorka nasbírala množství obtížně dosažitelného materiálu, úspěšně se zorientovala v soudobé tuniské literární scéně a navázala i kontakt s řadou autorů, o nichž v práci pojednává. Disertace pak přináší velmi poučené vhledy do jejich tvorby a ukazuje progresivní trendy v tuniské poezii, které jinak zůstávají trochu opomenuty ve stínů větších arabských poetik. Zajímavé a velmi přínosné jsou autorčiny interpretační pokusy i v případě poezie čtenářsky velmi náročné a komplikované, jako je třeba tuniský surrealismus, precizní interpretace různých motivů, symbolů, archetypů a rétorických figur jednotlivých textů. Mgr. Lišková zde úspěšně využila i celé řady podnětů z moderní literární teorie a ukázala některé paralely k české poezii.

Práce má však také řadu slabších stránek, které poněkud kazí celkový dojem z jinak dobře zpracovaného tématu. Za velký nedostatek považuji především poněkud nejasné vytýčení cílů a směřování celé práce, které se pak odráží do místy chaotického strukturování textu. Je patrné, že se autorka mnohdy nechala příliš strhnout patosem analyzovaných básní a na řadě míst předvádí dosti popisný a přehledový rozbor s nadmírou ukázek na úkor většího nadhledu a kritičtějšího zhodnocení (podtržený na řadě míst neúměrně dlouhými souvětími a řadou zbytečně emotivních pasáží). Čtenář tak místy ztrácí přehled o tom, odkud a kam analýza vede a k čemu vlastně slouží. Zcela také chybí alespoň stručné závěry jednotlivých kapitol, kde by bylo krátce shrnuto, co daná problematika přináší a co analýza jednotlivých inspiračních okruhů odhalila, či jak se liší jednotliví autoři. Totéž platí pro závěr celé práce, kde by jistě bylo velmi přínosné zastavit se nad tím, co nového analyzovaní básníci do tuniské poezie vnesli či jak navazují na předchozí generaci anebo se s ní naopak kriticky vyrovnávají.

I přes uvedené výhrady předkládaná disertace podle mého názoru jednoznačně splňuje požadavky doktorské práce: přináší vlastní analýzu relativně málo zpracovaného tématu, bohatě

využívá prameny a kreativně s nimi pracuje a pokouší se je zasadit do širšího kontextu literární teorie.

Práci proto **doporučuji** k obhajobě.

V Praze dne 23.7. 2009

Petr Kučera

PhDr. Petr Kučera, Ph.D.
Ústav Blízkého východu a Afriky
Filozofická fakulta UK